

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องภาพของตัวละครที่เป็นโสเภณีในละครโทรทัศน์ครั้งนี้ มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิด 2 เรื่องใหญ่ ๆ คือ เรื่องที่เกี่ยวกับโสเภณีและบทบาทของเพศหญิง และแนวคิดที่เกี่ยวกับละครโทรทัศน์และสื่อมวลชน

1. เรื่องของโสเภณี และบทบาทของเพศหญิง

แนวคิดเกี่ยวกับโสเภณี

การมองโสเภณีในงานวิจัยครั้งนี้ จะใช้มุมมองทางสังคมวิทยา ซึ่งถือเป็นการมองอย่างเป็นกลางในฐานะที่เป็นปัญหาสังคม ซึ่งเชื่อมโยงกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องหรือเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์นี้ขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ความหมายของโสเภณี

"โสเภณีหรือการค้าประเวณี หมายถึง บุคคลไม่ว่าหญิงหรือชาย ที่กระทำเพื่อสำเร็จความใคร่ของผู้อื่น จะเป็นไปในทางร่วมประเวณีอย่างปกติหรือการประนินิบัติแบบอื่นใด อันเป็นการส่ำสอนเพื่อสินจ้างรางวัล ซึ่งอาจจะเป็นเงินทอง หรือสิ่งของอย่างอื่น ทั้งนี้ไม่ว่าการกระทำจะได้กระทำต่อเพศเดียวกันหรือต่างเพศ และไม่ว่าการกระทำนั้นจะเป็นครั้งคราวหรือเป็นอาชีพ" (สุภัตตรา สุภาพ, 2533:66)

- โสเภณีในสังคมไทย

มีผู้สันนิษฐานเรื่องการค้าประเวณีในประเทศไทยไว้หลายประการ บางท่านก็กล่าวว่าไทยคงเอาแบบอย่างมาจากอินเดีย เพราะอินเดียมีการค้าประเวณีมาแต่โบราณ โดยถือว่าเป็นการบูชาพระเจ้าวิธีหนึ่ง และไทยก็รับเอาอารยธรรมจากอินเดีย บางท่านก็สันนิษฐานว่าเอาแบบอย่างมาจากจีน เพราะจีนก็มีมาแต่โบราณ หรือแม้แต่ในจีนใต้หวันก็มีนิคมโสเภณี เรียก "เป่โถ่ว" และมีชาวจีนอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน ชาวจีนเป็นทั้งเจ้าสำนักหรือเป็นหญิงที่ทำการค้าประเวณี ซึ่งในภาษาจีนเรียกหญิงประเภทนี้ว่า "หย่าฉ่า" อย่างไรก็ตาม พออนุมานได้ว่า การค้าประเวณีของไทยมีมาแต่โบราณ อาจจะมีเกิดขึ้นมาก่อนสมัยอยุธยา แต่เพิ่งจะปรากฏหลักฐานที่ค้นคว้าอ้างอิงได้ในยุคนั้น

ในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โสเภณีได้แพร่หลายมากขึ้น ปรากฏว่ามีการแพร่เชื้ออหิวาต์ขึ้นในบรรดาชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย จนล่วงเข้าปีพุทธศักราช 2452 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องตรากฎหมายออกใช้บังคับ เรียกว่า "พระราชบัญญัติสัญญาโรค ร.ศ. 127" เพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่การโรค โดยสำนักโสเภณีต้องจดทะเบียน และต้องทำรายชื่อโสเภณีที่ประกอบอาชีพในสำนักงานของตนเพื่อให้เจ้าพนักงานตรวจตรา ส่วนหน้าสำนักต้องแขวนคอมเป็นเครื่องหมาย นอกจากนี้โสเภณีทุกคนต้องไปจดทะเบียนกับเจ้าพนักงาน เพื่อสะดวกต่อการตรวจตรา พระราชบัญญัติฉบับนี้ตอนแรกประกาศใช้เฉพาะในกรุงเทพฯ และหัวเมืองบางแห่ง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าหญิงโสเภณีมีอยู่ชุกชุมทั่วไป จึงทรงกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ใช้ในหัวเมืองทุก ๆ มณฑลทั่วราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2456 และได้ใช้เป็นกฎหมายบังคับต่อมา (หน่วยส่งเสริมนิติบัญญัติ, 2517:3 อ้างถึงใน สุพัตรา สุภาพ, 2533:69)

หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ และมีมติจากที่ประชุมสมัชชานานาชาติว่า การค้าประเวณีเป็นเรื่องที่ทำให้เสื่อมเสียศักดิ์ศรีของมนุษย์ เป็นต้นเหตุแห่งการค้าหญิง การค้าทาส การลักพา การล่อลวง การฉ้อคร่ำ การบังคับหญิงเพื่อการค้าประเวณี อันเป็นการผิดศีลธรรม ประเทศไทยเป็นสมาชิกและได้รับมติดังกล่าว จึงได้ยกเลิกพระราชบัญญัติสัญจรโรค ร.ศ. 127 และประกาศใช้พระราชบัญญัติปราบการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 ขึ้นแทน ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ในมาตรา 4 ได้กล่าวถึงการค้าประเวณีไว้ว่า "เป็นการบอกรับการกระทำชำเราหรือยอมรับการกระทำอื่นใด เพื่อสำเร็จความใคร่ทางกามารมณ์ของผู้อื่น อันเป็นการสำส่อนเพื่อสินจ้าง ทั้งนี้ไม่ว่าผู้ยอมให้กระทำและผู้กระทำจะเป็นบุคคลเดียวกันหรือคนละเพศ" แต่ก็ยังปรากฏว่า การค้าประเวณียังมีอยู่ในแบบวิธีการลักลอบหรือเปิดเผย ซึ่งออกมาในรูปการค้าประเวณีธรรมดา หรือออกมาในรูปแอบแฝงในลักษณะต่าง ๆ เช่น ไนต์คลับ บาร์ คาบาเรต์ สถานอาบอบนวด โรงน้ำชา ภัตตาคาร หรือห้องอาหารที่มีหญิงเสิร์ฟ ร้านตัดเสื้อ แต่งผม ฯลฯ โดยในปัจจุบันการค้าประเวณีในสังคมไทยได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงปริมาณและโครงสร้าง โดยมีขั้นตอนสลับซับซ้อน ทั้งที่เป็นแบบเปิดเผยและแอบแฝง มีการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย

ตัวเลขจำนวนโสเภณีของ กองปราบปราม กรมตำรวจระบุว่า ในปี 2534 มีทั้งสิ้นไม่เกิน 200,000 คน ตัวเลขนี้ได้โดยการประเมินจากการร่วมงานกับกระทรวงสาธารณสุข สืบรวจแหล่งบริการทางเพศที่มีประมาณ 6,000 แห่ง แต่ทั้งนี้ ตัวเลขดังกล่าว เป็นตัวเลขที่ประมาณจากสถานบริการที่ปรากฏแน่ชัดว่ามีการค้าประเวณีเท่านั้น ยังมีสถานที่อีกหลายแห่งที่รอดพ้นหูพ้นตา ตำรวจ นอกจากนั้นยังมีหญิงค้าประเวณีอีกจำนวนมากที่ไม่ใช้สถานบริการเป็นหลัก แหล่งตายตัว หากแต่ใช้หอพัก คอนโดมิเนียม เป็นที่ติดต่อการค้าประเวณี ดังนั้นศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก มูลนิธิเด็กจึงได้ประมาณการจำนวนโสเภณีไว้ว่า มีถึง 2,000,000 คน ในปี 2532 และคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (เอกสาร

ประกอบการประชุม เรื่อง "ข้อคิดเกี่ยวกับปัญหาโสเภณีและพ่อแม่ขายลูกเป็นโสเภณี", 10 มีนาคม 2532.)

ถ้าพิจารณาจากจำนวนช่องที่สำรวจโดยกระทรวงสาธารณสุขปีละ 2 ครั้ง จะพบชัดเจนว่าธุรกิจการค้าประเวณีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในรอบ 10 ปีนี้ จำนวนช่อง หรือชื่อเรียกทางการว่า "สำนักบริการ" ลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ ๆ ตัวอย่างเช่น จากการสำรวจของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า จำนวนช่องในกรุงเทพฯ ในปี 2525 มีอยู่มากกว่า 10 แห่ง พอปี 2535 เหลือเพียง 4 แห่งเท่านั้น กระทรวงสาธารณสุขเองก็ยอมรับว่ากิจการการค้าประเวณีมีการนำเสนอในรูปแบบธุรกิจใหม่ ๆ หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปที่รู้จักกันทั่วไปว่าเป็น "ช่องถูกกฎหมาย" เช่น บาร์เบียร์ โรงแรม โรงน้ำชา สถานบริการอาบอบนวด ในที่ลับ คาเฟ่ ผับ คอกเทลเล้าจัน คาราโอเกะ หรือธุรกิจบังหน้าอื่น ๆ เช่น ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย ร้านตัดผม สถานนวดแผนโบราณ โรงบิลเลียด และสนุกเกอร์ นางทางโทรศัพท์(การใช้บริการจะเลือกจากแคตตาล็อกที่บอกทั้งราคา รสนิยม ส่วนลัด และเบอร์โทรศัพท์) รวมถึงธุรกิจบันเทิงที่อยู่ในรูปสโมสรเพื่อสมาชิกประเภท "เมมเบอร์คลับ" ต่างๆ สถานบริการห้องอบตัว "ซาวน่า" และอื่น ๆ อีกหลายรูปแบบ

การเปลี่ยนแปลงรูปแบบธุรกิจเช่นว่านี้ก็คือ กระแสของการโต้ตอบต่อรสนิยมของผู้ใช้บริการหรือลูกค้า เพื่อสร้างความตื่นเต้นให้กับลูกค้าที่จะได้บริโภคคามจากการซื้อขายในรูปแบบที่หลากหลาย โดยลูกค้าจะไม่ค่อยรู้สึกว่าเป็นการซื้อขายตรงไปตรงมาแบบเดิม ขณะเดียวกันก็เป็นการกระตุ้นให้ลูกค้าต้องการบริโภคคาม แม้จะเข้าไปในสิ่งที่ไม่ได้ตั้งใจจะไปซื้อการบริการทางเพศก็ตาม การดิ้นรนแข่งธุรกิจของเจ้าของธุรกิจบริการทางเพศเหล่านี้ เป็นไปเพื่อสามารถสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำมากยิ่งขึ้น และเพื่อขยายเครือข่ายของธุรกิจออกไป

ในรูปแปลก ๆ แหวกแวนมากขึ้น และเพิ่มมูลค่าของการบริการซื้อขายให้สูงขึ้นด้วย (กฤษฎา อาชวณิชกุล, 2537)

- สาเหตุของการเป็นโสเภณี

หลักฐานจากจดหมายเหตุของชาวยุโรปที่เข้ามาเมืองไทย เมื่อศตวรรษที่ 17 และ 18 ระบุว่ามีทาสที่เป็นโสเภณีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ดังเช่นจดหมายเหตุของลาลูแบร์ ที่บันทึกว่ามีการซื้อขายผู้หญิงและสาวใช้มาเป็นโสเภณี ในช่วงเวลานั้น ผู้หญิงที่แต่งงานและไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับชายอื่น มีความผิดถูกลงโทษถึงชีวิตหรือไม่ก็ถูกขายไปเป็นโสเภณี จนมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ในสมัยรัชกาลที่ห้าที่เกิดการปฏิรูประบบการเมือง เศรษฐกิจ การปกครอง และกฎหมายต่าง ๆ การเลิกทาสใน พ.ศ. 2417 ทำให้เมียทาส และผู้หญิงโสเภณีสถานการณั้บังคับให้ต้องเข้าสู่การค้าประเวณีเพราะไม่มีงานอะไรให้ทำ

ถ้าพิจารณาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ สามารถกล่าวได้ว่า ในขณะนั้นประเทศไทยยังเป็นประเทศปลายทางของการค้าหญิงมากกว่าจะเป็นประเทศต้นทางเหมือนในปัจจุบันนี้ ทั้งนี้เพราะหลังจากที่ประเทศไทยได้เริ่มเปิดประเทศ โดยการทำสนธิสัญญาบาวริงกับอังกฤษในปี พ.ศ. 2462 ได้มีกุลีจีนเข้ามาทำงานในประเทศไทยจำนวนมากถึง 260,194 คนและเพิ่มสูงขึ้นเป็น 445,274 คน ในปี พ.ศ. 2472 ในจำนวนนี้เป็นผู้หญิงจีน 21% และ 29% ตามลำดับ จากการคาดประมาณของคณะกรรมการสอบสวนการค้าหญิงและเด็กทางตะวันออกของสันนิบาตชาติ คาดว่าในช่วงดังกล่าวนี้ ได้มีหญิงและเด็กผู้หญิงจีนถูกขายมาเป็นโสเภณีในประเทศไทยปีละ 200-300 คน โสเภณีจีนเหล่านี้ถูกส่งเข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของกุลีจีนที่มีอยู่เป็นจำนวนแสน ๆ คน ในขณะนั้น

อิทธิพลจากตะวันตก ซึ่งเริ่มเข้ามาในสังคมไทยในช่วงนั้น นอกจากจะทำให้ไทยต้องสูญเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขต สิทธิทางการค้า และมีสภาพเป็นกึ่งเมืองขึ้นหรือประเทศในอุปถัมภ์ของมหาอำนาจตะวันตกแล้ว ยังเกิดกระบวนการทำประเทศให้ทันสมัย ท่ามกลางพลังกดดันทางการเมือง และกรอบแห่งมาตรฐานทางศีลธรรมของตะวันตก ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างและการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยถูกดึงเข้าสู่ระบบตลาดเสรีหรือระบบทุนนิยมโลก และถึงแม้เศรษฐกิจจะมีการเจริญเติบโตอย่างเห็นได้ชัด แต่ก็ดำเนินไปในทิศทางของการพึ่งพิงทางการค้า การลงทุน และความช่วยเหลือจากต่างชาติ รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้ทำการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจโดยการปิดภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก และใช้ภาคเกษตรกรรมและทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยหนุนช่วยการเจริญเติบโตของภาคธุรกิจอุตสาหกรรม โดยส่งเสริมการลงทุนของธุรกิจเอกชนด้วยการให้สิทธิและสิทธิประโยชน์หลายรูปแบบ ทั้งภาษีและแรงจูงใจต่าง ๆ พร้อมกับการบังคับควบคุมให้ราคาการผลิตทางเกษตรตกต่ำ ควบคุมค่าแรงงานขั้นต่ำ และควบคุมราคาวัตถุดิบนาชนิด เพื่ออำนวยความสะดวกประโยชน์สูงสุดให้ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และใช้อัตราราคาไรสูงสุดนี้ เป็นดัชนีวัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม นโยบายการพัฒนาประเทศด้วยยุทธวิธีดังกล่าวนี้ ได้รับการเอาใจใส่ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องภายใต้ระบบการบริหารราชการที่รวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจเรื่องสำคัญทุก ๆ เรื่องไว้ที่ส่วนกลางทั้งหมด

นโยบายข้างต้นเป็นสาเหตุสำคัญ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างของชีวิตระหว่างชาวชนบทกับคนในเมืองในเกือบทุก ๆ ด้าน และเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ครอบครัวชนบทบางครอบครัวบ้างก็อพยพเข้าสู่เมืองทั้งครอบครัว หลายครอบครัวใช้วิธีส่งลูกหลานมาทำงานในเมือง ปრაกฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องมาตลอด 30 ปี และมีได้มีที่ทำว่าจำนวนผู้ย้ายถิ่นเข้าเมืองจากชนบทจะลดลงไป มีแต่จะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากถนนหนทางได้ช่วยอำนวยความสะดวก

ในการเดินทางติดต่อกันระหว่างชนบทและเมืองมากขึ้น ข่าวสารที่ผ่านสื่อมวลชนก็
เป็นตัวเร่งการย้ายถิ่นทางอ้อมอีกทางหนึ่ง และแน่นอนว่า เด็กผู้หญิงจำนวนหนึ่งที่
เดินทางเข้าเมืองมาทำงาน ได้ถูกกระบวนการค้าหญิงชักนำไปค้าบริการด้วยวิธีการ
ต่าง ๆ (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525)

นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีส่วนช่วยทำให้การค้าประเวณีในสังคมไทยเฟื่องฟู
และขยายตัวอย่างรวดเร็วก็คือ การตั้งฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย
และการส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมเริงรมย์ของรัฐ ไม่
ว่าจะโดยการสนับสนุนการลงทุนด้านกิจการโรงแรม การออกกฎหมายอำนวยความสะดวก
สะดวกในการจัดตั้งสถานบริการความบันเทิงแบบต่างๆ ที่ช่วยให้เกิดสถานบริการ
ทางเพศรูปแบบใหม่ ๆ อย่างเช่น บาร์เปียร์ คอกเทลเล้าจน์ เป็นต้น ซึ่งเป็นที่
แน่นอนว่าจำนวนโสเภณีในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงนี้ คือ จาก
20,000 คนในปี พ.ศ. 2500 เป็น 300,000 คนในปี พ.ศ. 2513 และเพิ่มขึ้น
กว่า 700,000 คนในปี พ.ศ. 2523 (ยศ สันตสมบัติ, 2535)

ต่อมาความสับสนวุ่นวายของกระแสการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยที่
เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การล่มสลายของชนบท การทะเลาะเบาะแว้งทะเลาะวิวาทได้เลี้ยง
ปากท้อง การให้ความสำคัญกับอำนาจเงินตราในระบบทุนนิยมที่เน้นวัฒนธรรม
บริโภคนิยมและวัตถุนิยม และค่านิยมแบบตะวันตก ทำให้การค้าประเวณีกลายเป็น
ช่องทางที่ดีในการหารายได้ เนื่องจากมีค่าตอบแทนค่อนข้างสูง และไม่จำเป็นต้อง
ต้องมีทุนรอนหรือความรู้ก็สามารถทำได้

- กระบวนการค้าประเวณี

ประเทศไทยถูกมองว่าเป็นแหล่งสำคัญที่สามารถหาบริการทางเพศ
ซึ่งมีคุณภาพดีและราคาไม่แพงได้ง่าย โสเภณีไทยเป็นสินค้าออกที่มีชื่อของประเทศ

ด้วยเหตุที่มีโสเภณีเป็นจำนวนมาก และมีเครือข่ายการค้าบริการทั้งในระดับประเทศและระดับโลกที่ก้าวหน้าและซับซ้อน

สภาพการค้าหญิงไทยภายในประเทศ

อาจแบ่งประเภทของการเข้าสู่อาชีพการค้าประเวณีของผู้หญิงได้คร่าว ๆ ดังนี้คือ

1. ประเภทถูกล่อลวง นายหน้าใช้วิธีไปหลอกลวงเด็กสาวในหมู่บ้านยากจนให้มาทำงานในเมือง เมื่อมาถึงก็จะถูกขายต่อไปยังช่อง
2. ประเภทถูกเกลี้ยกล่อมชักนำ นายหน้าจะส่งโสเภณีที่ร่ำรวยและคุ้นเคยกันดีกับครอบครัวผู้หญิงไปทาบตามถึงตัว เสนอรายได้ให้อย่างงาม ผู้หญิงจะรู้ล่วงหน้ามาก่อนว่าจะต้องมาทำการค้าประเวณี
3. ประเภทพ่อแม่ขายลูกสาวเอง เนื่องจากอาจเห็นตัวแบบที่ร่ำรวยกลับมาของผู้หญิงในหมู่บ้าน ทั้งนี้จากงานวิจัยพบว่าบางครั้งครอบครัวก็ยากจนจริง ๆ จึงขายลูก แต่บางครั้งครอบครัวก็ต้องการเงินก้อนใหญ่ไปใช้จ่ายในกิจการบางอย่าง ที่มีได้เป็นเรื่องด่วนจำเป็นแต่อย่างไร

กระบวนการค้านี้ทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน และมีวิธีการพลิกแพลงในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้พ่อแม่ ตัวผู้หญิงเองและชาวบ้านในชุมชนเห็นดีเห็นงามด้วย เช่น การจัดทอดผ้าป่า หรือทอดกฐินที่วัดในหมู่บ้าน นายหน้าจะนำผู้หญิงที่ออกไปค้าบริการของหมู่บ้านกลับไปด้วยและให้แต่งงานสวยงาม ใส่เครื่องประดับราคาแพงๆ ในตอนกลางคืนจะมีการจัดดิสโก้เธค กินเลี้ยง ค่ำเหล้าและนายหน้าจะให้ผู้หญิงที่กลับมาด้วย เป็นผู้เกลี้ยกล่อมเพื่อนผู้หญิงคนอื่นในหมู่บ้านให้ไปค้าบริการ

โดยจะ เสนอจำนวนเงินก้อนใหญ่ให้เป็นการแลกเปลี่ยน กระบวนการที่กล่าวข้างต้น คือขบวนการที่ไปหลอกล่อเด็กผู้หญิงสาวจากชนบท แต่การหลอกล่อผู้หญิงในเมืองอาจ เกิดขึ้นได้ทั่วๆ ไป ตั้งแต่การล่อลวงตรงๆ และการมอมยาผู้หญิงตามสวนสาธารณะ ใหญ่กลางกรุง เช่น จตุจักร หรือสวนลุมพินี ทั้งนี้เครือข่ายของการค้าหญิงภายใน ประเทศประกอบด้วยกลุ่มคนเหล่านี้

1. นายหน้าในหมู่บ้าน ทำหน้าที่เป็นสายสืบหาผู้หญิงและจะมีความรู้เกี่ยวกับตัวผู้หญิงและครอบครัวดี รวมทั้งจะรู้ถึงความต้องการของผู้นำในหมู่บ้านว่าอยากให้มีการสร้างถาวรวัตถุอะไรบ้าง นายหน้าดังกล่าวนี้บางคนก็คือผู้นำในชุมชนเอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ครู มีคนยากหรือเจ้าอาวาส บางคนคือผู้หญิงที่เคยไปค้าประเวณีและกลับมาอยู่ในหมู่บ้าน หรือพ่อแม่ของผู้หญิงที่เคยไปค้าบริการ และรู้ช่องทางว่าการเป็นนายหน้าจะได้ค่าตอบแทนสูง บุคคลเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแมวมองเฉพาะในหมู่บ้านตนเองเท่านั้น แต่ยังออกสืบหาและชักชวนผู้หญิงตามหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย

2. เอเยนต์หรือคนกลาง ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับสถานบริการ ส่วนใหญ่คือผู้ทำงานอยู่ในสถานบริการอยู่แล้ว เช่น เป็นคนเชียร์แขก เป็นแมงดาคุมช่อง เป็นผู้จัดการในสถานบริการ คนกลุ่มนี้จะเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องการตั้งค่าตัวผู้หญิง การจ่ายเงิน การหักเปอร์เซ็นต์ให้นายหน้าในหมู่บ้าน รวมถึงการคุมผู้หญิงไปส่งให้กับสถานบริการ ในบางกรณีได้ขยับตัวขึ้นมาเป็นเอเยนต์เอง

3. เจ้าของสำนักบริการ เป็นนายทุนที่ลงทุนในเรื่องของสถานที่ ในปัจจุบันแม้จะเป็นสถานบริการระดับล่างในต่างจังหวัด ก็มีการตกแต่งให้ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นร้านอาหารระดับแสงสี

4. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ได้แก่ นักการเมืองทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ และตำรวจ บุคคลสองกลุ่มนี้จะทำหน้าที่ในลักษณะของผู้คุ้มครอง คอยอำนวยความสะดวกให้กับสถานบริการ เมื่อมีการร้องเรียนเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็น การขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อื่น ๆ โดยได้รับผลตอบแทนเป็นรายเดือน บ้าง เป็นรายหัวของผู้หญิงในสถานบริการบ้าง หรือเป็นครั้งคราวแล้วแต่จะ เรียกร้อง และเช่นกันบุคคลกลุ่มนี้บางส่วนก็เป็นทั้งเอเยนต์เอง เป็นเจ้าของสถาน บริการเองหรือมีหุ้นอยู่ในสถานบริการ

5. ผู้มีส่วนสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ คนแนะนำนักท่องเที่ยวให้ไปยัง สถานบริการ บุคคลกลุ่มนี้จะได้อำนาจจากเจ้าของสถานที่ นอกจากนี้การจัด ประกวดนางงามในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ก็มีส่วนสนับสนุนการหาสาวงาม เข้าไปสู่ธุรกิจการค้าหญิง

สภาพการค้าหญิงไทยข้ามชาติ

เส้นทางของกระบวนการค้าหญิงในปัจจุบันได้แผ่ขยายไปเกือบ ทุกมุมของโลก ในภูมิภาคเอเชีย ประเทศที่มีผู้หญิงถูกลอบไปค้าบริการอาจเรียง ลำดับได้ดังนี้คือ ฟิลิปปินส์ ไทย อินโดนีเซีย ศรีลังกา เนปาล และอินเดีย โดย มักเริ่มจากการย้ายถิ่นจากหมู่บ้านสู่เขตเมืองหรือสู่เขตธุรกิจท่องเที่ยวและข้ามไป ต่างประเทศ ประเทศที่มีการชักนำผู้หญิงไปค้ามากในเอเชียและแปซิฟิก ได้แก่ ญี่ปุ่น ฮองกง สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ในภูมิภาคยุโรป ประเทศที่มีผู้หญิงใน เอเชียเข้าไปทำงานมาก ได้แก่ อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เยอรมัน เบลเยียม ฝรั่งเศส นอกจากนี้ก็มีการชักนำหญิงไปค้าประเวณีในประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย

กระบวนการค้าหญิงจากประเทศโลกที่สามไปยังทวีปยุโรป เริ่มขึ้นเมื่อประมาณต้นทศวรรษ 1970 แต่ธุรกิจการจัดส่งผู้หญิงไทยไปค้าบริการต่างประเทศที่เริ่มทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน มีขบวนการและเครือข่ายแบบการจัดองค์กรที่เข้มงวด มีขั้นตอนต่าง ๆ และการจัดการที่มีการรวมศูนย์อำนาจนั้น เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 20 ปีมานี้เอง สามารถแบ่งองค์กรเครือข่ายการค้าหญิงข้ามชาติออกเป็น 3 รูปแบบ คือ

1. องค์กรขนาดใหญ่ มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมากและมีการแบ่งงานว่าแต่ละส่วนต้องทำหน้าที่อะไรบ้างอย่างชัดเจน องค์กรแบบนี้จะเข้าไปติดต่อกับเอเย่นต์ระดับประเทศหรือส่งตัวแทนเข้าไปอยู่ในประเทศต้นทาง เพื่อให้ได้ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับช่องทางตามกฎหมายในการนำผู้หญิงออกนอกประเทศและการนำเข้าประเทศปลายทาง ผู้หญิงจะถูกส่งผ่านจากนายหน้าในท้องถิ่นขึ้นมาเป็นลำดับอย่างต่ำห้าขั้นตอนก่อนจะถึงประเทศปลายทาง นายหน้าแต่ละด่านจะทำหน้าที่เพื่อการส่งผ่านผู้หญิงโดยเฉพาะ ในแต่ละครั้งจำนวนผู้หญิงที่ถูกรวบรวมส่งผ่านมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งมีประมาณ 10-20 คน จะถูกนำส่งไปยังประเทศปลายทาง เพื่อทำการส่งไปยังแหล่งบริการหลายแห่งด้วยกัน ในช่วงที่เดินทางมาถึงต่างประเทศ ผู้หญิงจะไม่รู้เลยว่าขณะนี้ตัวเองอยู่ที่ไหนและจะถูกส่งไปทำงานที่ไหน อย่างไร มาถึงจุดนี้ ผู้หญิงจะถูกขู่ให้ทำตามก่อนจะถูกนำส่งไปยังแหล่งค้าประเวณี องค์กรลักษณะนี้เป็นองค์กรค้าผู้หญิงข้ามชาติ มีเงินทุนสูง ส่วนใหญ่จะมีธุรกิจค้ายาเสพติดและอาชญากรรม มีการทำงานร่วมกันระหว่างประเทศ และมักมีอิทธิพลทางการเมืองด้วย

2. องค์กรระดับกลาง มีลักษณะการจัดองค์กรซับซ้อนน้อยกว่า องค์กรแบบแรก และดำเนินงานโดยตรงจากเจ้าของบาร์หรือช่องในต่างประเทศ ที่มีตัวแทนหรือนายหน้าอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่ผู้หญิงจะรู้ว่าตนไปทำงานอะไร

แต่เมื่อเดินทางไปถึงที่ทำงานจะพบว่า จำนวนเงินที่ถูกคิดเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และการเข้าเมือง มีมูลค่ามากกว่าที่ตกลงกันไว้

3. องค์กรขนาดเล็ก ซึ่งมีอยู่มากที่สุดเมื่อเทียบกับองค์กรสองแบบแรก ผู้หญิงจะได้รับการติดต่อโดยตรงจากผู้มีหน้าที่พาผู้หญิงไปส่งถึงที่

ไม่ว่าจะเป็นองค์กรเล็กหรือใหญ่ต่างก็มีวิธีการนำผู้หญิงผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การเดินทางในรูปของศิลปินทางวัฒนธรรม การไปทำงานบ้าน การแต่งงานกับชาวต่างชาติ การจดทะเบียนรับรองเป็นบุตรบุญธรรม หรือแบบการเป็นนักท่องเที่ยว วิธีการหลอกล่อก็คล้ายคลึงกันคือ บอกว่าจะได้รับค่าตอบแทนหลายหมื่นบาทต่อเดือน กลุ่มผู้หญิงที่ถูกหลอกล่อนี้จะไม่รู้มาก่อนว่าในที่สุดจะต้องมาค้าประเวณี (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2535)

- แหล่งการค้าประเวณี

ในความเป็นจริง โสเภณีมีหลายประเภท บ้างก็ค้าประเวณีโดยไม่เลือกหน้า บ้างก็เลือกลูกค้า จำกัดฐานะหรือบุคคลเป็นราย ๆ ไป บ้างก็ทำเป็นอาชีพ บ้างก็ทำเป็นลำไพ่ ราคาต่างวดกก็สูงต่ำตามความสวยงามหรือบริการ วิธีการหาลูกค้าก็แตกต่างกันไป เช่น ออกไปชักจูงลูกค้าตามท้องถนน ตามย่านสาธารณะ บางทีก็ให้คนอื่นติดต่อมาให้ ฯลฯ สถานที่ต้อนรับก็อาจจะเป็นห้องที่ที่เจ้าสำนักจัดไว้ หรือในห้องที่ส่วนตัว บนรถยนต์ส่วนตัวของลูกค้า บนรถรับจ้างในเรือ เป็นต้น

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายได้และความเป็นอยู่ อาจแบ่งโสเภณีได้เป็น 3 ระดับคือ

1. โสเภณีชั้นสูง ได้แก่

- พนักงานอาบอบนวด ซึ่งจะมีรายได้ประจำจากการทำหน้าที่อาบอบนวด ประมาณ 3000-5000 บาท และมีรายได้พิเศษจากการค้าประเวณีราว 8000-15000 บาทต่อเดือน

- หญิงบริการในบาร์ คาราโอเกะ ไนต์คลับ คอกเทลเล้าจน์ นอกจากจะได้รับเงินเดือนประจำแล้ว หญิงบริการที่ทำหน้าที่เป็น "เพื่อนคุย" เหล่านี้จะได้รับส่วนแบ่งจาก "ค่านั่งชิวโหมง" หรือ "ค่าเครื่องดื่ม" ที่ลูกค้าจ่ายให้กับสถานบริการ และหากมีการซื้อบริการทางเพศด้วย เธอก็จะได้รับค่าตอบแทนเพิ่มขึ้นไปอีก ทั้งนี้ อัตราการให้บริการนั้นใกล้เคียงกับพนักงานอาบอบนวด

- นักแสดง นางแบบ นักร้อง หรือผู้หญิงที่หาลำไพ่พิเศษ ซึ่งเรียกว่า นางทางโทรศัพท์ ผู้หญิงเหล่านี้จะมีอาชีพหลักอยู่แล้ว และจะขายบริการทางเพศเป็นอาชีพเสริม ทั้งนี้ภาพพจน์และการวางตัวของเธอ ทำให้เธอได้รับค่าตอบแทนค่อนข้างสูง คือครั้งละ 1500 - 2000 บาทขึ้นไป

2. โสเภณีชั้นกลาง ได้แก่

- พนักงานเสิร์ฟ นักร้อง ในร้านอาหารหรือภัตตาคาร โดยผู้หญิงกลุ่มนี้จะมีรายได้ประจำเดือนค่อนข้างต่ำ คือ ประมาณ 1000 บาท แต่จะมีรายได้พิเศษจากการค้าประเวณี 2000-7000 บาทต่อเดือน

- โสเภณีตามโรงน้ำชา โรงแรม หากเป็นผู้หญิงที่สมัครใจ ก็จะได้รับส่วนแบ่งประมาณครึ่งหนึ่งของรายได้จากการค้าประเวณี คือ ประมาณ 100-700 บาทต่อครั้ง แต่ถ้าเป็นโสเภณีที่ถูกปล่อยลงมา ค่าตอบแทนที่จะได้รับก็ขึ้นอยู่กับเจ้าของสถานบริการที่จะแบ่งให้ บางแห่งก็ไม่แบ่งค่าบริการให้หญิงโสเภณีเลย

3. โสเภณีชั้นค่า ได้แก่

- โสเภณีประจำสำนักค้าประเวณี โดยมีแม่เฒ่าหรือพ่อเฒ่า และนักเลงหรือคนเชียร์แขก คอยควบคุมและจัดหาลูกค้าให้ โดยที่โสเภณีไม่มีสิทธิ์เลือกเลย ทั้งนี้ค่าตอบแทนจะถูกหักประมาณครึ่งหนึ่ง หรือสามในสี่ส่วน บางแห่งที่ล่อลวงหญิงมาจากชนบทอาจไม่แบ่งค่าบริการให้เลย สำหรับค่าตอบแทนของโสเภณีประเภทนี้จะอยู่ในช่วง 50-500 บาท

- โสเภณีในที่สาธารณะ ผู้หญิงกลุ่มนี้จะใช้สวนสาธารณะ ป้ายรถเมล์ หรือแหล่งชุมชนเป็นที่ค้าประเวณี โดยส่วนใหญ่จะมีอายุมาก พิกัดหรือกำลังตั้งคร่ำ ดั้งนั้นค่าตอบแทนจากการค้าประเวณีจึงค่อนข้างต่ำ คือ อยู่ระหว่าง 20-200 บาท (เก็บความจาก วงศกร เขียมเฒ่า และ ขวัญวงศ์ เจริญวงศ์, 2531)

สำหรับแหล่งสำคัญ ๆ ที่พบส่วนใหญ่มีดังนี้

1. เตรีตเตร้อยู่ตามถนนหรือที่สาธารณะ เช่น บาทวิถี ป้ายรถเมล์ สวนสาธารณะ หน้าโรงแรม ฯลฯ เพื่อชักชวนและเรียกร้องให้ไปร่วมประเวณีกับตน โดยเฉพาะในถนนที่มีบาร์ ในที่คลับ อาบอบนวด จะมีหญิงเหล่านี้มากเป็นพิเศษ

2. ตามโรงแรมที่เตรียมไว้เพื่อการค้าประเวณีโดยเฉพาะ ซึ่งมีทั้งเป็นที่เปิดเผยและลับๆ ถ้าเปิดเผย ทางโรงแรมจะจัดหญิงโสเภณีไว้ให้ลูกค้าได้เลือกตามความพอใจ ตลอดจนมีสถานที่หรือห้องเพื่อการนี้โดยเฉพาะ ถ้าเป็น

ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ภมร ชัยศิริ 2514 และ Lemert 1967 (อ้างถึงใน สุพัตรา สุภาพ 2523)

โรงแรมที่ไม่มีหญิงโสเภณี ทางโรงแรมก็จัดหาจากนอกโรงแรมบริการลูกค้าถึงที่ ถ้าหากต้องการ

3. ตามบ้านหรือช่อง ซึ่งจะเป็นที่รู้จักในหมู่นักเที่ยว ในบ้านจะมีทั้งแมงดาหรือแม่เล้ารวมทั้งนักแสดงอันธพาลไว้คอยควบคุมความสงบเรียบร้อย และคุมผู้หญิงที่ตนไปจุด หรือล่อลวงหรือข่มขืนมา หรือบางรายก็เป็นเมียของแมงดาประจำช่องนั่นเอง เอาไว้คอยบังคับลูกค้าที่มาเที่ยวให้จ่ายค่าบริการตามที่ได้ตกลงกันไว้

4. การค้าประเวณีที่แอบแฝงอยู่ในสถานบริการ หรือบุคคลบางกลุ่มที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

— ผลของการมีโสเภณี

ถึงแม้จะมีการกล่าวอ้างว่า โสเภณีช่วยลดปัญหาการข่มขืนกระทำชำเรา และเป็นที่มาของรายได้ของคนจนที่ไม่มีความรู้หรือช่องทางที่จะประกอบอาชีพอื่น แต่พบว่าผลเสียที่เกิดตามมาหลายประการดังนี้

1. การแพร่เชื้อโรค ถือเป็นปัญหาที่ร้ายแรง เพราะการค้าประเวณีกับกามโรคและเอดส์เป็นของคู่กัน ติดต่อกันได้ด้วยการมีเพศสัมพันธ์ มีอันตรายถึงชีวิต และสามารถถ่ายทอดไปยังลูกหลานได้

2. ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในสังคม ปัญหาใหญ่ คือ การล่อลวงหญิงในชนบทมาเป็นโสเภณี การแสวงหาผลประโยชน์ของเจ้าสำนัก และแมงดาที่คอยรีดไถเงินหรือทำการทารุณกรรมต่างๆ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องบางคน ก็ร่วมมือกับหัวหน้าธุรกิจการค้าประเวณี เพราะได้รับเงินสมนาคุณจากพวกมิถาชีพ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ทำให้บุคคลเหล่านี้มองการขายเรือนร่างของผู้หญิงเป็นเพียงช่องทางในการหาเงิน ขณะเดียวกันผู้ที่มาใช้บริการก็เห็นว่าผู้หญิงเหล่านี้เป็นสินค้า ที่สามารถจ่ายเงินซื้อได้

3. ปัญหาด้านอาชญากรรม แหล่งสำนักงานการค้าประเวณีเป็นแหล่งมั่วสุมของยาเสพติด อันทพาล การพนัน การทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

4. ปัญหาเด็กเกิดจากโสเภณี โสเภณีบางคนไม่รู้จักรักษาเด็กหรือไม่ระวังตัวจึงตั้งครรภ์ได้ง่าย เมื่อเกิดมีครรภ์ก็แก้ด้วยการกินยาให้แท้ง หรือทำแท้ง หรือปล่อยให้ตายตามเลย และค้าประเวณีไปด้วย เด็กที่ออกมาจึงมีโอกาสติดโรคได้ง่าย ซึ่งบางครั้งก็ถึงกับทุพพลภาพหรือปัญญาอ่อน นอกจากนี้ลูกของหญิงโสเภณีมักมีปมด้อย เพราะไม่รู้ว่าเป็นพ่อ เด็กก็อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีอาจถูกชักจูงไปในทางที่ผิดได้

5. เป็นช่องทางให้นักฉกฉวยโอกาสเปิดกิจการต่าง ๆ ขึ้นมาบังหน้าและมีการค้าประเวณีอยู่หลังฉาก เช่น ผับ คาราโอเกะ เป็นต้น

6. ทำให้เสียภาพพจน์ของประเทศ ชาวต่างประเทศมองว่าประเทศไทยคือ "ช่อง" ขนาดใหญ่ ผู้หญิงไทยถูกมองอย่างหวาดระแวงเหยียดหยามจากคนต่างชาติ

- การมองปัญหาโสเภณีในสังคมไทย

ในการมองปัญหาโสเภณี เราควรมองในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์อันสลับซับซ้อน มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างเชื่อมโยงกับปัจจัยอื่นๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นนิทัศน์เรื่องผู้หญิงและค่านิยมของสังคมในเรื่องคุณค่าของผู้หญิง มาตรฐานเชิงศีลธรรม ทิศทางการพัฒนาประเทศ ปัญหาการกระจายรายได้ที่ถูกละเลยมองข้ามไป ช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบท คนรวยกับคนจน ที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมไปถึงวัฒนธรรมบริโภคนิยมที่ส่งเสริมให้ประชาชนคลั่งไคล้ความทันสมัยและการแข่งขันกันบริโภคที่มุ่งเพื่ออย่างไร้ขอบเขตจำกัด ตลอดจนช่องว่างระหว่างกฎหมายกับความเป็นจริง ที่เอื้อต่อการตักตวงผลประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นรายได้หลักของประเทศ ดังนั้นควรมีการปรับการมองโสเภณีให้มีความเป็นธรรม

ให้ความเห็นใจและเข้าใจความจำเป็น โดยพิจารณาถึงบริบททางสังคม ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ล้วนแต่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมแห่งการขายตัว ให้มีการผลิตซ้ำ ขยายตัวและเจริญงอกงามสืบเนื่องไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

Feminist Approach และ System Approach

ในการ "อ่าน" ภาพของโสเภณีในงานวิจัยชิ้นนี้ จะใช้กรอบของ ทฤษฎีสตรีศึกษาแบบ Feminist Approach ที่มีแนวคิดในการพิจารณาความสัมพันธ์ของเพศหญิงกับเพศชาย ว่ามีลักษณะของความไม่เท่าเทียมกัน แนวคิดแบบ Feminist นี้ ได้เริ่มก่อตัวขึ้นในสังคมตะวันตกเมื่อ 20 ปีก่อน ซึ่งทำให้เกิดมิติและมุมมองใหม่ ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการต่อสู้ทางการเมืองในเรื่องเพศ สำหรับประเทศไทยนั้น ถึงแม้ว่าการต่อสู้เพื่อสิทธิของสตรีได้เริ่มขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 โดยอำแดงจั่น ได้ฎีกาในหลวงรัชกาลที่ 4 เพื่อขอสิทธิเหนือตนเอง เช่นเดียวกับอำแดงเหมือนที่ฎีกาเพื่อขอสิทธิการเลือกคู่ครองตนเอง และต่อมาก็มีการเคลื่อนไหว เพื่อยกระดับหรือเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทของสตรี นับตั้งแต่การจัดตั้งองค์กรสตรีในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม การทำแผนพัฒนาสตรี การกำหนดให้ "หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน" แต่จนถึงปัจจุบัน ผู้หญิงก็ยังไม่สามารถใช้โอกาสทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้เช่นเดียวกับชาย (กอบกุล อังคumanนท์, 2537) ทั้งนี้นอกจากจะเป็นเพราะสังคมยังขาดความเข้าใจในเรื่องความเสมอภาคระหว่างเพศและผู้หญิงไทยเองก็ยังไม่ตื่นตัวในเรื่องสิทธิและศักดิ์ศรีของตนเองแล้ว ก็ยังมีสาเหตุจากการที่ประเพณี ค่านิยม และทัศนคติของสังคมไทย ให้คุณค่าต่อการเป็นมนุษย์ผู้ชายกับมนุษย์ผู้หญิงแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายความไม่เท่ากันระหว่างชายกับหญิงว่า ผู้ชายมีความเข้มแข็ง ผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอ การปฏิเสธให้ผู้หญิงบวชเป็นภิกษุณี ซึ่งถือเป็นการบรรลุลัทธิขั้นสูงสุด รวมทั้งการตีค่างานบ้านของผู้หญิงว่าไม่มีค่าในเชิง

เศรษฐศาสตร์ เหล่านี้ล้วนแต่ช่วยตอกย้ำและสนับสนุนให้ยังคงมีความเหลื่อมล้ำทางเพศอยู่ต่อไป (กลุ่มเพื่อนหญิง, 2533)

อย่างไรก็ตาม ในการมองปัญหาของสตรีนั้น สามารถพิจารณาโดยอาศัยกรอบความคิดแบบ System Approach ที่มีแนวคิดที่ว่าผู้หญิงเป็นระบบย่อยอันหนึ่งของระบบใหญ่ เมื่อระบบใหญ่มีการเปลี่ยนแปลง ระบบย่อยก็ต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับระบบใหม่ ซึ่งเป็นการเรียกร้องให้ผู้หญิงปรับตัว ในขณะที่ยอมรับ "ความด้อยกว่า" ของหญิงที่มีต่อชาย ถือเป็นแนวคิดที่ตรงกันข้ามกับ Feminist Approach และในการอธิบายปรากฏการณ์โสเภณี อันเป็นหนึ่งในปัญหาของสตรีนั้น หากมีการเปรียบเทียบความแตกต่างของทั้งสองมุมมองนี้ ก็จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากจะใช้มุมมองที่ว่า เรากำลังตกอยู่ในสังคมแบบถืออำนาจของชาย (พ่อ) เป็นใหญ่ (Patriarchal) ซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายปรากฏอยู่ในทุกมิติของสังคมไม่ว่าจะเป็นการผลิต การสืบทอดเอกลักษณ์ของแต่ละเพศ ซึ่งเป็นแนวคิดแบบ Feminist Approach มาเป็นหลักในการอธิบายสังคมไทยแล้ว ก็จะพิจารณามุมมองของ System Approach ประกอบด้วย

แนวคิดเรื่องบรรทัดฐานเกี่ยวกับเรื่องเพศ

"ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง"
"หล่อนชั่วเพราะชาย"

คำกล่าวเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องเพศที่มีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชาย ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดความสัมพันธ์ทางบทบาทระหว่างเพศชายและหญิง ความเชื่อโดยทั่ว ๆ ไปมีดังนี้ (รัตนาธนาพรสังสุทธิ, 2528:33-34 อ้างถึงใน ศุภีมาน นฤมล, 2531:60)

1. ความเชื่อที่ว่า ผู้ชายเป็นเพศที่เหนือกว่าผู้หญิง ผู้หญิงอ่อนแอกว่าผู้ชายและเป็นเพียงทรัพย์สินสมบัติของผู้ชาย
2. ความเชื่อที่ว่า ความต้องการทางเพศของผู้ชายเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหาทางปลดปล่อยหรือตอบสนองอย่างน่าเห็นใจ ในขณะที่ความต้องการทางเพศของผู้หญิงไม่จำเป็นต้องกระทำเช่นนั้น
3. ความเชื่อที่ว่า ผู้ชายชาติต้องมีความสามารถในเรื่องเพศ
4. ความเชื่อที่ว่า ผู้ชายมีธรรมชาติทางเพศอันร้อนแรง และมีความต้องการทางเพศมากกว่าผู้หญิง จึงสมควรจะได้รับสิทธิทางกามารมณ์มากกว่าผู้หญิงมิได้เป็นเจ้าของร่างกายและเพศของตน
5. ความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงที่ดีไม่ควรบรรลุนิยมนอกในการร่วมเพศ
6. ความเชื่อที่ว่า ผู้หญิงที่ดีไม่ควรแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องเพศ

จะเห็นได้ว่าความเชื่อดังกล่าวข้างต้นนี้ ใช้เป็นบรรทัดฐานในการควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกทางเพศของหญิง ผู้ที่มีพฤติกรรมละเมิดออกจากความเชื่อดังกล่าว จะถูกประณามและต่อต้านอย่างรุนแรง

นอกจากนี้ยังมีข้อห้ามหลัก ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่บรรทัดฐานในการควบคุมพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงอยู่ภายใต้ระบบครอบครัว ดังต่อไปนี้

1. การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน
2. การมีเพศสัมพันธ์นอกกระบวนแต่งงาน
3. การมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายมากกว่าหนึ่งคน
4. การมีเพศสัมพันธ์อื่น ๆ นอกเหนือการร่วมเพศตามปกติ เช่น การร่วมเพศทางทวาร หรือ ทางปาก
5. การมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงด้วยกัน
6. การมีเพศสัมพันธ์ของหญิงที่หย่าร้างหรือเป็นม่าย

จะเห็นได้ว่าโลกทัศน์ในการประเมินพฤติกรรมทางเพศของหญิงและชายนั้นแตกต่างกัน สังคมให้สิทธิต่าง ๆ แก่ผู้ชายมากกว่าผู้หญิง รูปแบบพฤติกรรมทางเพศที่มีมาตรฐานเชิงซ้อนจึงเปิดโอกาสให้ผู้ชายแสวงหาความสุขทางเพศ เน้นความพึงพอใจและความสุขทางกายของตน แต่เข้มงวดในพฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงโดยเฉพาะการสงวนความบริสุทธิ์ของเพศหญิง แนวคิดเช่นนี้ได้ถูกส่งผ่านเข้าไปในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้ยอมรับมาตรฐานเชิงซ้อนนี้

ดังนั้นในการมองโสเภณี จึงถือได้ว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางเพศโดยสิ้นเชิง เป็นเหตุให้โสเภณีถูกประณามว่าเป็นหญิงคนชั่ว มีพฤติกรรมอันเลวร้าย เนื่องมาจากบรรทัดฐานทางเพศในสังคมที่ชายเป็นใหญ่นั่นเอง

ในงานวิจัยชิ้นนี้ จะอาศัยกรอบของทฤษฎีสตรีศึกษา และแนวคิดเรื่องบรรทัดฐานทางเพศในสังคมไทย มาเป็นหลักในการวิเคราะห์การนำเสนอภาพของโสเภณีโดยอาศัยเกณฑ์ 2 ประการ คือ การมองตัวเองของตัวละครและตัวละครในสายตาของผู้อื่น (การยอมรับจากสังคม)

อันจะนำไปสู่การตีความในเรื่องของ

1. การให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ของเพศหญิง ในขณะที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทางเพศของฝ่ายชาย
2. การมองพฤติกรรมทางเพศของฝ่ายหญิงและชายโดยใช้มาตรฐานที่แตกต่างกัน
3. การที่ฝ่ายชายได้รับสิทธิต่างๆ มากกว่าผู้หญิงไม่เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวกับเพศ(ความเหนือกว่าของเพศชาย)

2. แนวคิด ทฤษฎีทางด้านละครโทรทัศน์และสื่อมวลชน

แนวคิดเกี่ยวกับละครโทรทัศน์

ปนัดดา ธนสถิตย์ (2531:3) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของละครโทรทัศน์ว่า ในระยะแรก เป็นละครไทยประเภทต่าง ๆ ที่มีได้ผลิตขึ้นเพื่อออกอากาศทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ แต่เป็นรายการสด ต่อมามีการแต่งละครพูดขึ้นสำหรับแสดงทางโทรทัศน์โดยเฉพาะ นับเป็นละครโทรทัศน์ยุคเริ่มต้นของไทย โดยจะเป็นละครสั้นจบในตอน ความยาวประมาณ 30-60 นาที ละครโทรทัศน์เริ่มเฟื่องฟูในปี 2501 ในปี 2502 ละครโทรทัศน์ทางไทยทีวีช่อง 4 ได้รับความนิยมมาก และทาง ท.ท.บ. ช่อง 7 ก็เริ่มบุกเบิกด้านละครโทรทัศน์มากขึ้น และแข่งขันกันผลิตละคร มีทั้งละครสั้นจบในตอน และละครยาวหลายตอนจบ จนประมาณปี 2511-2518 กิจกรรมละครโทรทัศน์เริ่มเสื่อม จนเมื่อเทปโทรทัศน์เข้ามา มีบทบาทในวงการโทรทัศน์ไทยมากขึ้นในปี 2519 ละครโทรทัศน์จึงกลับมาเป็นที่นิยมอีกครั้ง ไทยทีวีช่อง 4 มีการจัดละครโทรทัศน์มากกว่าช่องอื่น ๆ คือ มีการจัดละครเรื่องยาวแสดงติดต่อกันวันละครึ่งชั่วโมง ตั้งแต่วันจันทร์ถึงศุกร์ แบบ Soap opera ของโทรทัศน์อเมริกา เสนอในเวลาค่ำเป็นประจำ ขณะเดียวกัน ช่อง 3 สื่อก็ได้จัดทำละครขึ้นเช่นกัน และได้รับความนิยมพอ ๆ กับช่อง 4

ในปี 2523 กบว. มีคำสั่งให้งดการออกอากาศในช่วง 18.30-20.00 น. เพื่อให้ประหยัดพลังงาน ซึ่งเดิมเป็นช่วงเวลาทีละครประเภท Soap opera กำลังแข่งขันกันออกอากาศเกือบทั้ง 4 ช่อง ทำให้กิจกรรมละครชะงักไปชั่วระยะหนึ่ง จนกระทั่งปลายปี พ.ศ. 2524 กบว. ได้ขอความร่วมมือจากสถานีทุกช่องให้นำรายการที่ผลิตขึ้นเองภายในประเทศมาออกอากาศแทนภาพยนตร์และละครจีนที่กำลังมีอิทธิพลมากในขณะนั้น โดยให้เสนอในช่วงเวลาหลังข่าว 20.45 อย่างน้อยครึ่งชั่วโมง สถานีโทรทัศน์แต่ละช่องจึงผลิตรายการละครโทรทัศน์ออก

อากาศหลังข่าว 20.00 น. กันทุกช่อง โดยจะเป็นละครประเภท Soap opera และได้ดำเนินยุทธวิธีนี้มาจนถึงปัจจุบัน

- ประเภทของละครโทรทัศน์ 6 ประเภทใหญ่ โดยแบ่งตามวิธีการนำเสนอ

1. ละครสั้นจบภายในตอนเดียว ใช้เวลาแสดงประมาณ 60-120 นาที และมีฉากออกอากาศเป็นรายการสุดท้ายของทางสถานี เช่น 25 ขวาสุด

2. ละครจบในตอน ใช้เวลาแสดง 30 หรือ 60 นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ เนื้อหาหลักของละครจะเป็นแนวเดี่ยวตลอดและผู้แสดงชุดเดียวกันโดยตลอด เช่น คู่ซิ่นซุลมุน

3. ละครเรื่องยาวหลายตอนจบ ซึ่งมีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไป โดยใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันตลอด ความยาวตั้งแต่ 8-100 ตอนจบ อาจใช้เวลาแสดงตอนละ 30 หรือ 60 นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือ 2-3 วันต่อสัปดาห์ หรือเป็นประจำทุกวันในเวลาเดียวกัน เช่น วังน้ำวน

4. Miniseries เป็นละครหรือภาพยนตร์โทรทัศน์ที่ผลิตเป็นเรื่องราว มีความยาวมากกว่า 3 ชม. ขึ้นไป บางเรื่องอาจมีความยาวถึง 6 ชม. หรือมากกว่านั้น โดยจะทยอยนำมาออกอากาศติดต่อกันในเวลาเดียวกันในวันต่อไป หรือสัปดาห์ต่อไปเรื่อย ๆ จนจบเรื่อง เช่น ปากกาทอง

5. Anthology series/drama เป็นลักษณะละครหรือภาพยนตร์โทรทัศน์ที่เป็นเรื่องจบในตอน มีความยาวตอนละ 30-60 นาที ผู้แสดง

จะไม่เป็นชุดเดียวกันโดยตลอด เรื่องที่นำมาแต่ละตอนไม่เกี่ยวเนื่องกันเลย แต่มีแนวเรื่องทำนองเดียวกัน เช่น แนวลึกลับสยองขวัญ ได้แก่ มิคิมิด

6. Situation Comedies (Sitcoms) เป็นละครโทรทัศน์ประเภทตลกชวนหัวหรือเสียดสีสังคม จะออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์หรือทุกวันในเวลาเดียวกัน มักจะมีความยาวตอนละ 30 นาที มีลักษณะเป็น Small one-act play อาจจัดแสดงสดให้ผู้ชมในห้องส่งได้ชมพร้อมทั้งอัดเทปไปด้วยละครประเภทนี้มีฉากไม่มากนัก มีนักแสดงหลัก ๆ 2-3 คนเท่านั้นและผู้แสดงจะเป็นชุดเดียวกันโดยตลอด เนื้อหาของละครอาจจะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวหรือที่ทำงาน ตัวละครเป็นคนธรรมดา ๆ ที่มีชีวิตอยู่จริง สำหรับละครประเภทนี้ในบ้านเรามีผู้ผลิต เช่น เรื่องบ้านชุดสุดหรรษา แต่ไม่มีผู้ชมในห้องส่ง

ส่วนละครพูดซึ่งจัดแสดงสำหรับเวทีหรือละครไทยประเภทต่างๆ เช่น ละครร้อง ละครรำ ละครเสภา ละครพันทาง ละครพูดสลับรำ ลิเก ฯลฯ ไม่จัดว่าเป็นละครโทรทัศน์ แม้ว่าจะนำมาออกอากาศทางโทรทัศน์ก็ตาม

ละครโทรทัศน์ที่นำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามการแบ่งประเภทโทรทัศน์ของปนัดดา ธนสถิตย์ ข้างต้นนี้ จะจัดอยู่ในประเภทที่ 3 ซึ่งเป็นละครเรื่องยาวหลายตอนจบ มีเรื่องราวดำเนินติดต่อกันไป โดยใช้ผู้แสดงชุดเดียวกันโดยตลอด ความยาวตั้งแต่ 8-100 ตอนจบ ใช้เวลาแสดงตอนละ 30 หรือ 60 นาที ออกอากาศเป็นประจำทุกสัปดาห์ หรือ 2-3 วันต่อสัปดาห์ หรือเป็นประจำทุกวันในเวลาเดียวกัน

ทฤษฎีการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน

ขวัญเรือน กิติวัฒน์ (2531) กล่าวว่า การสื่อสารมวลชนมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการสร้าง การขยายและการตอกย้ำความหมายที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดคิให้กับสรรพสิ่ง และสภาพการณ์ของโลกรอบตัวเรา มนุษย์ส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสสัมผัสกับความเป็นจริงของสังคมโลกด้วยประสบการณ์ตรงได้ทุกกรณี อาศัยกระบวนการสื่อความหมายในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การบอกเล่าจากคนอื่น การอ่านจากหนังสือ การเห็นภาพจากโทรทัศน์หรือภาพยนตร์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงและแนวความคิดที่สะท้อนผ่านทางสื่อบุคคลหรือมวลชนนั้น เป็นเพียงเงาสะท้อนหรือตัวแทนของโลกแห่งความเป็นจริงเท่านั้น - การตอบสนองของคนเราในแง่การเลือกรับรู้ ตีความและจดจำ จึงเป็นพฤติกรรมตอบโต้กับโลกแห่งความหมาย มิใช่โลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งแน่นอนว่าความเป็นจริงในโลกแห่งความหมายนั้นย่อมจะมีความผันแปรไป ขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นผู้สร้างหรือนิยามความหมายให้แก่มัน

ในสังคมมนุษย์ สถาบันสื่อสารมวลชนมีบทบาทสำคัญยิ่ง ในฐานะที่เป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิกในสังคม (ผู้รับสาร) กับโลกแห่งความเป็นจริง โดยการทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมโยงให้คนเราเกิดประสบการณ์ทางอ้อมกับสรรพสิ่ง และปรากฏการณ์ต่างๆ ในโลกแห่งความเป็นจริง กล่าวคือ ได้เรียนรู้สภาพความเป็นจริงทางสังคมตามที่สื่อมวลชนสร้างหรือนิยามไว้ สมาชิกในสังคมสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ความเป็นจริงของสถาบันทางสังคมอื่น ๆ ได้ ทั้งนี้ได้มีส่วนเข้าร่วมโดยตรง จึงอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนเปรียบเสมือนหน้าต่างที่เปิดไปสู่โลกกว้าง ทำให้คนเราได้รู้เห็นความเป็นจริงทางสังคม แต่สิ่งที่ควรระวังก็คือ ความเป็นจริงทางสังคมที่เสนอโดยสื่อมวลชนอาจมิใช่สถานการณ์แวดล้อมตามธรรมชาติที่เป็นจริงอย่างแท้จริง ดังนั้นในการยอมรับความรู้จากโลกแห่งความหมาย (ความเป็นจริงทางสังคม) นั้น เราควรจะตระหนักไว้เสมอว่าความรู้ นั้นเป็นเพียงความจริงบางส่วนของโลกแห่งความเป็นจริงเท่านั้น และไม่ควรให้

สิ่งนั้นเป็นตัวกำหนดกรอบความคิดหรือมีอิทธิพลต่อการมองปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากความจริงนั้นไม่ได้เป็นความจริงโดยตัวของมันเอง แต่ถูกทำให้เป็นความจริงโดยผ่านกระบวนการสร้างความหมายทางสังคม

ในเรื่องโศกเภณีก็เช่นกัน จะมีสักกี่คนที่ได้เรียนรู้และสัมผัสคนกลุ่มนี้ในโลกแห่งความเป็นจริงด้วยตัวเอง ทั้งนี้หากไม่นับชายผู้มาใช้บริการ ซึ่งได้รู้จักพวกเธอในขณะที่เธอกำลังปฏิบัติหน้าที่ จะพบว่าน้อยคนนักที่จะมีประสบการณ์ตรงในปรากฏการณ์นี้ ส่วนใหญ่จะได้เรียนรู้จากกระบวนการขั้ดเกลาทางสังคมซึ่งสื่อมวลชนมีส่วนสำคัญยิ่งในกระบวนการดังกล่าว สื่อประเภทหนึ่งที่ได้พูดถึงเรื่องราวและปัญหาโศกเภณีไว้ตั้งแต่ครั้งโบราณกาลแล้วก็คือ "วรรณกรรม" วรรณกรรมเป็นสื่อที่ดีในการนำเสนอปัญหาและเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากนักเขียนอาศัยศิลปะในการประพันธ์ในการถ่ายทอดปัญหาสังคม ซึ่งผู้คนอาจมองข้ามไป ไม่สนใจหรือไม่เห็นความสำคัญ ให้ผู้อ่านได้ตระหนัก ได้รับรู้ วรรณกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบและปลูกฝังค่านิยมของสังคม และมีอิทธิพลต่อระบบความคิด ความเชื่อ และทัศนคติของคนในสังคม นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วงการวรรณกรรมได้สร้างความเป็นจริงทางสังคมในเรื่องโศกเภณีไว้หลายรูปแบบ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานเขียน 7 เรื่อง คือ หญิงคนชู้ ของ ก.สุรางคนางค์ ในปี พ.ศ.2480 สนิมสร้อย โดย 'รงค์ วงษ์สวรรค์' ในปี 2504 รอยมลทิน ของทมยันตี ในปี 2509 เทพธิดาโรงแรม ของ ณรงค์ จันทรเรือง ในปี 2514 แม่เลือกเกิดได้ ของศุภลักษณ์ ในปี 2522 กินรีลูฟลอร์ โดย มานพ ถนอมศรี ในปี 2529 และ ดิฉันไม่ใช่โศกเภณี ของพกา มาศ ปรีชา ในปี 2533

ผลการศึกษามีข้อสังเกตอยู่หลายประการคือ ประการแรก การเข้าสู่อาชีพโศกเภณีของตัวละครเกิดจาก 2 สาเหตุคือ ความกดดันทางเศรษฐกิจ และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในเรื่องนี้สามารถตีความได้ว่า ผู้เขียนได้พยายามสร้างภาพโศกเภณีในแง่ดีว่า เหตุที่ต้องมาเป็นโศกเภณีนั้นเกิดจากสถานการณ์บีบบังคับ มิได้

เกิดจากความสมัครใจที่จะสละช่องทางเพศ ประการที่สอง ผู้เขียนได้สร้างภาพของตัวละครเอกซึ่งมีลักษณะ "เป็นคนดีที่น่าสงสาร" เหมือนกับผู้เขียนกำลังพยายามเรียกร้องขอความเห็นใจให้กับตัวละครเหล่านี้ สิ่งที่น่าสังเกตประการที่สามก็คือ ทุกเรื่องจะยอมรับเป็นนัย ๆ ว่า โสเภณีเป็นเรื่องธรรมชาติที่ควรจะมีอยู่ต่อไป ในขณะที่เดียวกันก็ดูเหมือนว่าจะไม่สามารถยอมรับการมีอยู่ของโสเภณีได้อย่างสนิทใจ ดังนั้นภาพของโสเภณีที่ถูกนำเสนอถึงแม้จะเป็นคนดี มีเมตตา น่าสงสารเพียงใด แต่ในตอนจบ หากเธอไม่ตาย ไม่กลับบ้านเดิม ก็ต้องกลับไปเป็นโสเภณีอย่างเดิม หรือหากได้อยู่กับคนรักก็มีอันต้องเกิดเรื่องทำให้ไม่ได้มีความสุขอย่างแท้จริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถึงอย่างไรหญิงโสเภณีก็ไม่อาจมีชีวิตที่ปกติสุขอย่างคนอื่น ๆ ในสังคมได้ ประการสุดท้าย นวนิยายทุกเรื่องจะยอมรับการแสวงหาความสุขทางเพศของฝ่ายชาย ว่าเป็นวิธีระบายความกดดันที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ทั้ง ๆ ที่โดยเนื้อแท้แล้ว ก็คือ ความสละช่องทางเพศของผู้ชายนั่นเอง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ถึงแม้วงการวรรณกรรมจะพยายามเปลี่ยนมุมมองหรือทัศนคติที่มีต่อโสเภณี แต่ในที่สุดแล้วก็ยังคงตกอยู่ภายใต้ค่านิยมของสังคมไทยที่ให้อภิสิทธิ์กับเพศชาย เช่น เดิม

สำหรับสื่ออีกประเภทหนึ่งที่เกิดภายหลังสื่อวรรณกรรม และได้นำเสนอเรื่องราวของโสเภณีไว้ ก็คือ สื่อภาพยนตร์ ทั้งนี้ "ภาพยนตร์สามารถสร้างความเข้าใจได้รวดเร็ว เป็นสื่อกลางในการส่งข่าวสารแก่ผู้ชม และการสื่อข่าวสารนั้นมีอำนาจที่จะสร้างอารมณ์ ความรู้สึกให้แก่ผู้ชม พร้อมทั้งส่งเสริมความคิด ความเชื่อ และทัศนคติ รวมทั้งค่านิยมในตัวผู้ชม" (จรี วิจิตรวาทการ, 2527) จึงถือได้ว่า ภาพยนตร์เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเป็นจริงทางสังคมในเรื่องของโสเภณีด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาการนำเสนอภาพของโสเภณีในภาพยนตร์ จะเห็นได้ชัดเจนว่า ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการกล่าวถึงเรื่องราวของคนกลุ่มนี้บ่อยครั้งขึ้น มีความหลากหลายมากขึ้นและที่สำคัญก็คือ สมจริงสมจังและทันสมัย

มากขึ้น ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องสายน้ำไม่ไหลกลับ เดือนเสี้ยว ชะตาฟ้า เทพธิดาบาร์ 21 ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุรอก แม้เลือกเกิดได้ และที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นการนำเสนอเรื่องราวของการค้าประเวณีข้ามชาติ ก็คือ เรื่อง กลกามแห่งความรัก และหลงไฟ อย่างไรก็ตาม ภาพของโสเภณีในภาพยนตร์นั้น จะมีลักษณะคล้ายๆ กัน กล่าวคือ ผู้หญิงกลุ่มนี้จะมีความสุขและความหวังในช่วงสั้นๆ เท่านั้น แต่ในที่สุดเธอจะต้องพบกับจุดจบที่ตกต่ำ ไม่ว่าจะขายตัวเพราะ "ความฟุ้งเฟ้อ" หรือ "ความจำเป็น" ก็ตาม ซึ่งสามารถตีความได้ว่า เมื่อเธอ ก้าวเข้าสู่อาชีพโสเภณี ก็เท่ากับเธอไม่อาจมีอนาคตเช่นคนอื่น ๆ ได้ เธอจะต้อง อยู่แต่ในโลกของเธอเท่านั้น ลักษณะเช่นนี้ ตรงกับผลการศึกษาของ บงกช เศวตามร์ (2533) เรื่อง "การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะ เบี่ยงเบน ในปี พ.ศ. 2528 - 2530" (ดูรายละเอียด ได้ในหน้า 36) อย่างไรก็ตาม บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีกลับไม่ได้รับการลงโทษในภาพยนตร์ ไม่ว่าจะ เป็นเจ้าของกิจการหรือผู้ใช้บริการ ก็ดูจะ "รอดตัว" ไม่ต้องพบจุดจบที่น่าอนาถอย่างโสเภณี

เมื่อเปรียบเทียบการนำเสนอเรื่องราวของโสเภณีในวรรณกรรม และภาพยนตร์แล้ว จะพบข้อสังเกตบางประการ กล่าวคือ ในขณะที่สื่อทั้งสองชนิด ได้นำเสนอรูปแบบใหม่ ๆ ของกระบวนการค้าประเวณี แต่ความคิดเก่า ๆ ใน เรื่องการให้อภิสิทธิ์แก่เพศชาย อคติที่มีต่อเพศหญิง ก็ยังคงปรากฏอยู่ในการนำเสนอ ของสื่อทั้งสองอย่างชัดเจน

ที่กล่าวไปแล้วข้างต้น คือการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อ วรรณกรรมและภาพยนตร์ ซึ่งสื่อดังกล่าวมีบทบาทสำคัญ และมีความเกี่ยวพันโยงใย กับสื่ออีกชนิดหนึ่ง นั่นก็คือละครโทรทัศน์ ทั้งนี้เพราะละครมักจะสร้างมาจากบท ประพันธ์ที่เคยตีพิมพ์เป็นนวนิยาย หรือที่เคยเป็นภาพยนตร์มาก่อน ซึ่งเมื่อเป็นละคร ก็อาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมบางส่วน

ทั้งนี้นอกจากจะเป็นผลมาจากการตีความของผู้เขียนบท ผู้กำกับ และนักแสดงแล้ว ยังมีเรื่องของรายได้จากการโฆษณามาเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องด้วย นอกจากนี้อาจต้องใส่สีส่นลงไปเพื่อเพิ่มความสนุกสนานดึงดูดความสนใจของผู้ชมให้ติดตามตั้งแต่ต้นจนจบ

เมื่อพิจารณาละครโทรทัศน์ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา พบว่ามีเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้น ที่ได้นำเสนอเรื่องราวของโสเภณีไว้ ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากข้อจำกัดในการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคำพูดที่หยาบคาย ภาพที่ล่อแหลม การกล่าวพาดพิงถึงบุคคลในเครื่องแบบ ซึ่งไม่สามารถนำมาออกอากาศได้ รวมทั้งไม่ต้องการให้ภาพเหล่านี้เป็นตัวอย่างให้เยาวชนเลียนแบบ (พิศาล อัครเศรณี, สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2538) ดังนั้นหากมีการกล่าวถึงเรื่องราวของโสเภณี ก็จะต้องนำเสนอในลักษณะที่เป็นการ "ห้ามและปราม" ไม่ให้เลียนแบบ เพราะฉะนั้น "แวนทิพย์" จาก กว่าจะรู้เตียงสา และ "ทม" จาก รอยมลทิน จึงต้องพบกับจุดจบที่น่าอนาถ ทั้ง ๆ ที่เธอขายตัวเพราะความจำเป็นบีบบังคับ และไม่เพียงแต่ตัวละครเอกที่เป็นโสเภณีเท่านั้นที่จะถูก "ลงโทษ" ในละคร แม้เพียงแต่เกี่ยวข้องกับโสเภณีก็ต้องได้รับ "บทเรียนราคาแพง" ด้วยเช่นกัน ดังที่ "ดาว" ใน ดาวพระศุกร์ และ "บุญรอด" ใน ผู้หญิงคนนั้นชื่อบุญรอด ถูกคุกคามเหยียดหยามเพียงเพราะอยู่ในสังคมเดียวกับบุคคลกลุ่มนี้ และหากอยู่ในแวดวงของโสเภณีและมีแม่ที่เคยเป็นโสเภณีแบบ "ศจี" ใน คุณหญิงนอกทำเนียบ ก็ยิ่งถือเป็นเรื่องน่าอับอายที่ไม่อาจลบล้างได้ ศจีจึงต้องสูญเสียสามี ตำแหน่งคุณหญิง รวมทั้งทรัพย์สินที่ควรจะเป็นกรรมสิทธิ์ของเธอ

สิ่งที่น่าสังเกต ก็คือ ตัวละครทุกตัวดังกล่าวข้างต้น จะอยู่ในสถานบริการแบบเปิดเผย หรือ ซ่อง ซึ่งถือเป็นรูปแบบเก่าของการค้าประเวณี จึงกล่าวได้ว่า การนำเสนอของละครไม่มีความหลากหลายและไม่ทันสมัย นับเป็นข้อแตกต่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับการนำเสนอของสื่อวรรณกรรมและ

ภาพยนตร์ อย่างไรก็ตาม ยังคงมี "ความเหมือนในความแตกต่าง" กล่าวคือ ไม่ว่าจะ เป็นวรรณกรรม ภาพยนตร์ หรือละคร ก็ยังคงคอกย้ำมาตรฐานเชิงซ้อน ในเรื่องเพศ ที่ให้ความสำคัญกับพรหมจรรย์ของเพศหญิง ในขณะที่ยกย่อง ประสิทธิภาพทางเพศของฝ่ายชาย

จึง เป็น เรื่อง น่าสนใจที่จะศึกษาการสร้างความเป็นจริงทางสังคม ของละครโทรทัศน์ในยุคปัจจุบัน ว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปเพียงใดและอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคนี้ ซึ่งถือเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร การรับข่าวสารหรือสิ่งที่ สื่อนำเสนอมาก ๆ อาจทำให้เกิดความเคยชิน และเกิดการยอมรับ "ความเป็นจริงทางสังคม" ที่สื่อสร้างขึ้นมาโดยปริยาย และมักจะใช้สิ่งนี้เป็นกรอบในการ มองและตัดสินเรื่องของโสเภณี โดยลืมที่จะถอดกรอบออก ให้ตนเองได้ทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวด้วยตัวเอง

แนวคิดเรื่องกระบวนการสร้างความหมายทางสังคม

สถาบันสื่อสารมวลชนในปัจจุบันเป็นส่วนประกอบสำคัญของอุตสาหกรรม ผลิตวัฒนธรรม (Cultural industry) และสินค้าที่ผลิตขึ้นมามีลักษณะพิเศษ คือเป็นการสื่อสารด้วยระบบสัญลักษณ์ ซึ่งสัญลักษณ์ใดๆ ก็ตามสามารถมีความหมาย ได้มากกว่าหนึ่งความหมาย Saussure (อ้างถึงใน อูบลรัตน์ คิริยวศักดิ์, 2533) กล่าวว่า กระบวนการสร้างความหมายมี 3 ขั้นตอนดังนี้ คือกระบวนการ สร้างความหมายขั้นต้นหรือความหมายทางปรนัย (Denotation) หมายถึง ความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานระหว่างสัญลักษณ์นั้น ๆ กับตัวอ้างอิง ความหมายที่ได้มานี้ ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า ความสัมพันธ์ของระบบทั้งสองนี้มีความเป็นภาววิสัย (objectivity) คือ เป็นความหมายเดียวกันสำหรับทุกคน อ้างอิงขึ้นมาโดยไม่ มีการประเมินคุณค่าจากตัวผู้ให้ความหมายและปราศจากความโน้มเอียงในค่านิยม ใดค่านิยมหนึ่ง เช่น คำว่าแมว หรือวิฬาร์ ต่างก็หมายถึงสัตว์ตัวเดียวกัน

ส่วนกระบวนการสร้างความหมายขั้นที่สอง หรือความหมายเชิง
 สัจคม (connotation) ความหมายในขั้นนี้จะแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมใน
 การรับสาร และจะมีความซับซ้อน เกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของผู้ผลิต
 กับผู้อ่าน โดยมีประเด็นสำคัญที่ว่า สัญลักษณ์นั้นๆ สื่อความหมายอย่างไร มากกว่า
 ที่จะสนใจประเด็นของการสื่ออะไร ในขั้นนี้ นอกจากความหมายทางสังคมแล้ว
 ยังมีความหมายในลักษณะของมายาคติ (MYTH) ซึ่งเป็นความหมายที่ผสมผสานขึ้น
 จากความเชื่อที่ยึดถือต่อ ๆ กันมาจนกลายเป็นตำนาน เช่น ถ้ากล่าวถึงชนบท แต่
 ละสังคมจะมีมายาคติของตนเกี่ยวกับเรื่องนี้อยู่ สังคมตะวันตกจะมีภาพว่าชนบท
 หมายถึงสิ่งที่ดี เป็นธรรมชาติ มีคุณค่าทางใจ แต่ในสังคมไทย จะมีมายาคติว่า
 เป็นภาพของความแร้นแค้น ความด้อยพัฒนา

กระบวนการสร้างความหมายขั้นตอนที่สาม การสร้างความหมาย
 และอุดมการณ์ เกิดจากการที่ความหมายทางสังคมได้รับการต่อยอดหรือผลิตซ้ำ
 บ่อย ๆ อุดมการณ์ คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นในใจ ทั้งในลักษณะเด่นชัดและแฝงเร้นอยู่
 ในระบบการกระทำและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

- อุดมการณ์หลัก (dominant ideology) ซึ่งมีการต่อยอดอยู่
 บ่อย ๆ เป็นระยะเวลานาน เช่น อุดมการณ์ที่เกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งเหนือ
 ธรรมชาติ ซึ่งปรากฏให้เห็นในสื่อสารมวลชนของไทยเป็นประจำ

- อุดมการณ์ต่อต้าน (counter ideology) ซึ่งเป็นทางเลือก
 ใหม่ ที่อยู่ตรงข้ามกับอุดมการณ์หลักของสังคม เช่น อุดมการณ์ในเรื่องการวางตัว
 ของสตรีแบบใหม่ที่ก้าวร้าวแค้น หัวหาญ ซึ่งเป็นการท้าทาย แนวคิดเกี่ยวกับความ
 เป็นกุลสตรีที่มีมาในอดีต

ในการวิเคราะห์กระบวนการสร้างความหมายตัวละครที่เป็นโสเภณี ในครั้งนี้จะพิจารณาทั้ง 3 ขั้นตอน คือ นอกจากจะดูว่าโสเภณีหมายถึงคนกลุ่มใด ทำอะไรแล้ว ยังจะพิจารณารูปแบบและวิธีการนำเสนอว่าเป็นอย่างไร เสนอภาพ ด้านลบหรือบวก เสนอด้านเดียวหรือทั้ง 2 ด้าน ให้ความสนใจ หรือลงโทษ ซ้ำเติม ภาพที่ออกมาเป็นอย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น สะท้อนให้เห็นมายาคติ อะไรในสังคมไทย เป็นอุดมการณ์หลักหรือต่อต้านบรรทัดฐานที่เกี่ยวกับสตรีใน สังคมไทยอย่างไร ทั้งนี้จะโยงเข้ากับบริบททางสังคมไทยเป็นสำคัญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. จรินทร์ เลิศจิระประเสริฐ (2535) ศึกษา "อาชีพของสตรีในละครโทรทัศน์" จากละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศช่วงหลังข่าว 20.00 น. ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5 และ 7 ในช่วงเดือน มกราคม-เมษายน 2532 จำนวน 10 เรื่อง

ผลการศึกษาสรุปได้ว่า อาชีพของตัวละครหญิงในละครโทรทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นอาชีพบริการ ตัวละครหญิงที่ประกอบอาชีพระดับบริหาร ถึงแม้จะมีแต่เป็นเพียงตัวละครหญิงบทบาทสมทบที่ไม่มีความสำคัญกับโครงเรื่อง และยังถูกนำเสนอในลักษณะที่ไม่น่าปรารถนา ในขณะที่ตัวละครชายไม่ว่าจะเป็นตัวละครบทบาทหลักหรือบทบาทสมทบ ล้วนมีอาชีพที่มีเกียรติสูง ในด้านการนำเสนอ อาชีพของตัวละครหญิงถูกนำเสนอในลักษณะที่เป็นเพียงองค์ประกอบเล็ก ๆ น้อย ๆ ของตัวละคร สิ่งที่สำคัญหรือเป็นคุณค่าในชีวิตของผู้หญิง คือ การแต่งงานและการเป็นสาวพรหมจรรย์

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ภาพของฐานะทางสังคมในเรื่องอาชีพของตัวละคร ซึ่งยังคงมีการแบ่งแยกระหว่างเพศหญิงกับเพศชายและยังมีประเด็นเรื่องการให้

คุณค่ากับการแต่งงานและการเป็นสาวพรหมจรรย์ของผู้หญิง จึงเป็นการสนับสนุนแนวคิดเรื่องความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศที่เกี่ยวข้องกับการมองภาพของโสเภณีในครั้งนั้น

2. บงกช เศวตามร์ (2533) ศึกษา "การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของภาพยนตร์ไทย กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเป็ยงเบนในปี พ.ศ. 2528-2530"

ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของตัวละครหญิงที่เป็ยงเบน อันได้แก่ แม่เมียน้อย หญิงขายบริการทางเพศ และผู้หญิงแกร่ง มีรูปแบบการใช้ชีวิตที่ต่างไปจากแบบฉบับเดิม คือมีการศึกษาและประกอบอาชีพที่ชัดเจนและหลากหลาย ความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้นในการคิดการตัดสินใจและการกระทำ แต่ในส่วนทัศนคติต่อชีวิต ต่อตนเองรวมทั้งการตัดสินใจนั้น ผู้หญิงในภาพยนตร์ไทยส่วนมากยังคงมีความคิดอยู่ในกรอบเดียวกับแนวคิดของตัวละครแบบฉบับ เช่น ผู้หญิงด้อยความสามารถที่ต้องพึ่งพาผู้ชาย ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบเสมอในความสัมพันธ์กับผู้ชาย ซึ่งปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า คลังแห่งความรู้เกี่ยวกับผู้หญิงของสถาบันภาพยนตร์มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก แม้จะได้เปลี่ยนวิธีการนำเสนอเพื่อให้เข้ากับสมัยนิยมแล้วก็ตาม ผู้ผลิตยังคงเห็นว่า เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ชาย ผู้หญิงยังคงต้องด้อยกว่า อ่อนแอกว่าและเป็นฝ่ายเสียเปรียบ นอกจากนี้ยังคงต้องการให้บทบาททางสังคมของผู้หญิงเป็นเช่นเดิม คือแม่ควรให้ความสำคัญกับลูกมากกว่าตนเอง ภรรยา (ไม่ว่าภรรยาหลวงหรือภรรยาน้อย) ต้องยอมอยู่ในอำนาจของสามีและไม่เป็นฝ่ายเรียกร้อง หญิงขายบริการทางเพศยังคงภาพพจน์เป็น "หญิงคนชั่ว" ซึ่งจะลงเอยด้วยความทุกข์เสมอ ส่วนผู้หญิงแกร่งต้องไม่แก่งเกิ้นชายหรือฝ่าฝืนมติของสังคมซึ่งกำหนดโดยผู้ชาย ไม่เช่นนั้นจะถูกกำจัดออกจากสังคม

งานวิจัยชิ้นนี้ ได้ให้กรอบในการมองตัวละครหญิงว่าต่ำต้อยกว่าผู้ชายเสมอ และหากผู้หญิงไม่ประพฤติตัวให้อยู่ในกรอบที่สังคมวางไว้ เธอจะต้องได้รับการลงโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการมีความสัมพันธ์ทางเพศ หญิงขายบริการทางเพศที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม จะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมและจะต้องพบกับความทุกข์เสมอ ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม

3. อนุสรณ์ ศรีแก้ว (2534) ศึกษา "ปัญหาสังคมในภาพยนตร์ของ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล" จากภาพยนตร์ของท่านที่สร้างขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2516-2533 จำนวน 11 เรื่อง

ผลการศึกษารูปได้ว่า ภาพยนตร์ของท่านม้วยได้สะท้อนปัญหาสังคมต่าง ๆ 15 ปัญหาด้วยกัน โดยมีปัญหาโสเภณีรวมอยู่ด้วย ภาพของโสเภณีที่ถือเป็นปัญหาสังคมประการหนึ่งในภาพยนตร์ของท่านม้วย ปรากฏอยู่ในลักษณะที่ว่าโสเภณีมีทั้งที่เกิดจากการถูกล่อลวง และถูกบังคับให้ขายตัว แต่บางคนก็ทำด้วยความสมัครใจ แต่ไม่ว่าพวกเขาจะทำอาชีพนี้ด้วยเหตุผลใดก็ตาม ในที่สุดแล้วเธอจะไม่สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตและไม่อาจอยู่ในสังคมได้ เธออาจต้องกลับไปยังถิ่นเดิมที่เธอมาจากด้วยความชอกช้ำ หรือต้องไปอยู่ในสังคมใหม่ แม้กระทั่งอาจต้องจบชีวิตลงในที่สุด ในการสะท้อนปัญหานี้ ถึงแม้ภาพยนตร์ของท่านม้วยส่วนใหญ่จะสะท้อนปัญหาของชนชั้นล่างของสังคม แต่การมองปัญหาสังคมของท่านม้วยก็เป็นการมองแบบ "เจ้า" ที่มองมาจากเบื้องบน และไม่ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด

ส่วนการวิพากษ์วิจารณ์สังคมนั้นผู้วิจัยพบว่า ภาพยนตร์ของท่านม้วยวิพากษ์วิจารณ์สถาบันสังคม 3 สถาบันด้วยกันคือ สถาบันสื่อสารมวลชน สถาบันตำรวจ และสถาบันนักรบเมือง โดยการวิพากษ์วิจารณ์นั้นจะมีลักษณะ "ผู้ใหญ่" (ผู้ที่มี

สถานภาพทางสังคมในระดับสูง) ว่ากล่าว "เด็ก ๆ" (ผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมในระดับต่ำกว่า) ไม่ใช่เป็นการวิพากษ์วิจารณ์อย่างจริงจัง

4. จิริติ ดิงศภัทย์ (2527) ได้ศึกษาทัศนะของหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอปัญหาโสเภณีโดยวิเคราะห์จากข่าวประจำวันในหน้าหนึ่ง ข่าวย่อยและคอลัมน์ภายในฉบับของหนังสือพิมพ์ไทยไทยรัฐและเดลินิวส์ ในปี พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2526

พบว่า แก่นมุมของปัญหาโสเภณีที่ได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากหนังสือพิมพ์มี 2 ประการคือ หนึ่ง การค้าประเวณีที่มีลักษณะเป็นขบวนการ นับตั้งแต่การจัดหาชื่อ ล่อลวง กักขังหน่วงเหนี่ยวหญิงเพื่อธุรกิจการมรณ์ในสถานค้าประเวณี "โดยเปิดเผย" ได้แก่ ซ่องประเภทต่าง ๆ ตลอดจนที่แฝงมาในรูปของสถานบริการ เช่น โรงน้ำชา โรงแรม เป็นต้น โดยจะเปิดโปงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับขบวนการค้าหญิง เครือข่ายของเอเยนต์ วิธีการจัดหาและล่อลวงหญิง พฤติกรรมของพ่อเล้าแม่เล้า แมงดา สภาพการทำงาน และชีวิตความเป็นอยู่ของหญิงโสเภณีที่ถูกกักขังควบคุมภายในสถานประกอบการ บทบาทของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งในแง่ของการมีส่วนได้ผลประโยชน์จากการค้าหญิง การละเลยขาดตกบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ ตลอดจนความพยายามของเจ้าหน้าที่ที่จะกวัดขั้นปราบปรามการค้าหญิงเพื่อธุรกิจการมรณ์

และอีกแก่นมุมหนึ่งก็คือ การที่หญิงไทยไปค้าประเวณีในต่างประเทศทั้งในแถบเอเชียและยุโรป โดยเสนอข่าวว่า ธุรกิจการมรณ์ข้ามชาติ มีลักษณะเป็นขบวนการซึ่งมีเครือข่ายโยงใยทั้งในและนอกประเทศ จัดหาหญิงด้วยวิธีการต่างๆ โดยที่ผู้หญิงสมัครใจและทราบล่วงหน้าว่าจะไปค้าประเวณี และโดยที่หญิงถูกทำให้เข้าใจผิดว่าจะไปทำงานในต่างประเทศ ตลอดจนปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ที่เกิดแก่

ผู้หญิงเกิดกลุ่มนี้ เช่น การถูกยึดหนังสือเดินทาง ถูกบังคับค้าประเวณี และการถูกเบียดบังรายได้จากเอเย่นต์และเจ้าของสถานที่ เป็นต้น

ในตอนท้ายผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกต เกี่ยวกับวิธีการใช้ถ้อยคำว่า บางครั้งหนังสือพิมพ์ยังพาดหัวข่าวด้วยถ้อยคำที่แฝงความหมายที่เหยียดหยามหญิงโสเภณี เป็นต้นว่าคำว่า "อีดัว" "กะหรี่" เช่น "อีดัวข้ามประเทศค้าสาวทโกยเงินเยน" "กระทรวงยุติธรรมแค้นถูกกะหรี่ยึดพื้นที่หากิน" "กะหรี่ไทยตีตลาดเยอรมัน" ซึ่งถ้อยคำเหล่านั้นแฝงความหมายที่ไม่ดี ลดค่าความเป็นคนของหญิงโสเภณี เป็นการขัดต่อความเข้าใจของนักหนังสือพิมพ์และความพยายามที่จะให้สาธารณชนเข้าใจว่าหญิงโสเภณี คือ ผลพวงแห่งปัญหาของสังคมไทย และสมควรที่จะได้รับความเห็นอกเห็นใจมากกว่าการประณามหรือดูถูกดูหมิ่นจากสังคม

จากงานวิจัยชิ้นนี้ จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์) ได้พยายามสร้างความเข้าใจในเรื่องปัญหาโสเภณีให้กับสาธารณชน โดยการนำเสนอเรื่องนี้ในแง่มุมต่าง ๆ เรียกร้องให้สังคมมองอย่างเห็นใจและให้ความยุติธรรม แต่ในขณะเดียวกันก็ยังมีการใช้คำที่แสดงถึงอคติ หรือภาพลบที่มีต่อโสเภณี ซึ่งแสดงว่าสื่อมวลชนเองก็ยังไม่อาจยอมรับได้ว่า โสเภณีก็มีค่าของความเป็นคน มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ไม่ต่างจากคนกลุ่มอื่น ๆ

งานวิจัยข้างต้น ได้ให้ภาพความเข้าใจที่คณะการนำเสนอภาพของผู้หญิง ซึ่งมี "อาชีพ" ซึ่งโดยปกติภาพผู้หญิงที่นำเสนอ มักจะไม่ปรากฏอาชีพ แต่การนำเสนอนี้ก็มิได้ช่วยทำให้ภาพพจน์ของผู้หญิงดีขึ้นแม้แต่น้อย อย่างไรก็ตามรูปแบบการเสนอภาพโสเภณีได้เป็น 2 แบบ คือ แบบที่ให้ความเห็นอกเห็นใจโสเภณี และแบบที่โสเภณีถูกดูถูก เหยียดหยาม ซึ่งส่วนใหญ่ ภาพที่ปรากฏมักจะเป็นภาพของผู้หญิงที่เป็นคนดี น่าสงสาร และถึงแม้ผู้ส่งสารจะพยายามสร้างภาพโสเภณีให้ดูน่าเห็นใจเพียงใด แต่แท้จริงแล้วก็ยังไม่อาจยอมรับว่าผู้หญิงกลุ่มนี้เป็นคน

ธรรมดาเหมือนคนทั่วไป คงจะเห็นว่า หากตัวละครไม่ถูกต้องเองก็จะได้รับการ
 ดูถูก เหยียดหยามจากบุคคลรอบข้างหรือคนอื่นๆ ในสังคม และในท้ายที่สุดแล้วบุคคล
 เหล่านี้จะไม่อาจมีความสุขที่แท้จริงได้ในชีวิต หรือไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ
 ในสังคมได้ ซึ่งหมายถึงความคิดที่ยังไม่อาจยอมรับโสเภณีได้อย่างแท้จริง ดังนั้น
 ถึงแม้ดูเหมือนจะมีความหลากหลายในรูปแบบและวิธีนำเสนอเรื่องราวของโสเภณี
 แต่ภาพของโสเภณีจริง ๆ แล้วมีเพียงภาพเดียวเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการ
 Stereotype ภาพของคนกลุ่มนี้ในแง่ลบ ขณะเดียวกัน สื่อก็ได้ทำหน้าที่ "ผู้ที่มาใช้
 บริการ" กลับมองว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ นอกจากนี้สื่อก็ได้เสนอมาตรการหรือ
 ทางแก้ปัญหาใด ๆ นั้นหมายความว่า ปัญหาโสเภณีได้รับความสนใจก็จริง แต่เป็น
 ความสนใจในเรื่องชีวิตส่วนตัวของโสเภณี มิได้มองในฐานะที่เป็นปัญหาสังคมที่
 ต้องมีการแก้ไขอย่างจริงจัง

ดังนั้นในงานวิจัย ภาพของโสเภณีในละครโทรทัศน์ ครั้งนี้ นอกจากจะ
 ศึกษาภาพที่ถูกนำเสนอ ว่ามีรูปแบบและมีลักษณะอย่างไรแล้ว ยังจะพิจารณาว่า
 ละครมีจุดยืนและวัตถุประสงค์อย่างไรในการอธิบายเรื่องโสเภณี และความหมาย
 ที่ถูกซ่อนอยู่แสดงให้เห็นถึงค่านิยม ทศนคติในสังคมไทยว่าอย่างไร